

1881, waar hij zonder veel succes fondsen te wief voor de Vrije Universiteit.

⁶¹ Holland, Michigan, werd in 1847 gesticht door Nederlandse emigranten onder leiding van de afgescheiden predikant A.C. van Raalte. In 1883 was het een centrum van Hollands-Amerikaans leven in het middenwesten van de Verenigde Staten, hetgeen onder meer blijkt uit het feit dat het weekblad *De Hope*, waarin Hoedemakers brief stond afgedrukt, daar verscheen.

⁶² Vgl. Hoedemaker in *De Heraut*, 12 november 1882: 'Eene zending naar 'onze broeders' in Amerika zou voorts eene hoogst wensche-lijke zaak zijn en in menig opzicht haar nut kunnen hebben. Misschien zal daar-aan te denken vallen na het bezoek, aan 'de broeders' in den Transvaal te brengen.'

⁶³ Bedoeld is de NZAV.

⁶⁴ Hier begint het gedeelte van de brief, afgedrukt in *De Hope* van 20 februari 1883.

⁶⁵ Deze tussenzin dient als volgt gelezen te worden: – de beschouwingen aan deze zijde van den oceaan en aan gene loopen uiteen over het feit zelf, waarop ik wijs – .

⁶⁶ In de eerste helft van de zeventiende eeuw de naam van het huidige Manhattan in New York.

⁶⁷ In Hoedemakers dagen heette deze van oorsprong Nederlandse kerk Reformed Church in America (RCA).

hetgeen Holland tot het *Holland* der xvde en xviide eeuw heeft gemaakt, niet *behoeft* te vervreemden, evenmin als men dit in den Transvaal heeft gedaan, blijft, evenwel, de mogelijkheid van nauwer aaneensluiting en wederzijdsche inwerking mogelijk, die *ons* aan deze, u aan gene zijde van den oceaan ten waarachtigen zegen kan zijn. Dit heb ik onder u zoo diep gevoeld en het is eene der beste vruchten van mijn kort verkeer ten uwen geweest. *Geest-verwantschap*, m.a.w., niet slechts in den algemeenen zin, waarin wij broeders heeten, allen, die één zelfde dierbaar geloof met ons ontvingen, in welke huid zij ook steken en welken naam zij ook dragen, maar in dien dieperen zin, waarin hetgeen *wij ook als natie naar Gods bestel eigenaardigs hebben*, een band vormt, die ons nauwer aan elkander snoert dan wij aan alle anderen verbonden zijn; in den zin, n.l., die ons 'besef van nationaliteit' volkomen bevredigt.

Toen⁷⁶ Hiskia zijne renboden door het rijk der tien stammen zond, om het volk de uitnodiging tot het Paaschfeest te brengen, zat koning Hosea daar nog op den troon.⁷⁷ Van politieke samensmelting was nog geen spraak, en toch gevoelden allen, die Gods verbond en woorden als hun schatten gadesloegen,⁷⁸ zich waarlijk één.

Of deze eenheid nog niet op maatschappelijk en staatkundig terrein eene uitdrukking zou hebben gezocht en gevonden, is weder eene andere vraag, die niet ontkennend kan worden beantwoord, maar hier niets ter zake doet.

Ten slotte is het ook *dit* element geweest, dat zich in de eenvoudige, sobere, maar onverzettelijke Transvalers uitsprak en toen tot het hart van Neerlands volk heeft gesproken.

En als ik aan mijne vrienden verhaal van hetgeen ik in uw godsdienstig en kerkelijk leven heb opgemerkt, dan ontmoet ik belangstellende blikken met de vraag, die ingewikkeld in allerlei andere vragen, wordt opgeworpen, 'of *dat* element voor ondergang be-waard blijft, dat ons met u één maakt.'

Wat ik daarop te zeggen heb, doet me nu minder ter zake. Maar *dit* mag ik toch niet verzwijgen, dat het antwoord niet *alle* Hollanders in dezelfde rubriek plaatst. Het verschil hangt niet aan de *taal*, die zij bezigen, aan de *vormen* waaraan zij verkleefd zijn, maar aan den *geest*, die hen bezielt. En vergun mij nu, om dezen langen brief ten einde te brengen, zelfs op het gevaar af, dat men mij onbescheiden vinde, uittespreken wat ten dezen in mijn hart is.

Amerikaansch moet gij worden. Er helpt niets aan. Hoe eer dus, des te beter, indien de overgang slechts kan plaats hebben met behoud van wat u en ons dierbaar is, omdat het tot het *wezen* van onze nationaliteit behoort.

Maar *kunt* gij Amerikaansch worden, zonder zoo geheel onder